

รายงานการวิจัยเรื่อง

การวิเคราะห์ความพึงพอใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ
ของผู้สูงอายุเชิงสังคมจิตวิทยา ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงใหม่ /

วราทิพย์ มีมาก /

เภสัชศาสตร์บัณฑิต

นิติศาสตร์บัณฑิต

เศรษฐศาสตร์บัณฑิต

รัฐศาสตร์บัณฑิต

พัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) เกียรตินิยมดี

พัฒนบริหารศาสตรดุษฎีบัณฑิต (การบริหารการพัฒนา)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำนำ

นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มประชากรที่ได้รับความสนใจค่อนข้างน้อยจากผู้กำหนดนโยบาย เมื่อเทียบกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ ในสังคม อย่างไรก็ตาม เนื่องจากการประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัว ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ ได้ส่งผลทำให้ขนาดและสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งการเพิ่มจำนวนผู้สูงอายุที่มากขึ้นในอนาคต ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ย่อมจะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับผู้สูงอายุขึ้นมา เช่น การทอดทิ้งผู้สูงอายุ การว่างงานของผู้สูงอายุ ค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ ฯลฯ เมื่อเป็นดังนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุในปัจจุบัน อาจเป็นข้อมูลที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายด้านสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวได้บ้างตามสมควร

ผู้วิจัยขอขอบคุณสถาบันชีววิทยาศาสตร์และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยพายัพ เป็นอย่างสูง ที่ได้กรุณาให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยชิ้นนี้

หากผลงานวิจัยจะมีส่วนที่บ้าง ผู้วิจัยขอขอบคุณคำปรึกษาที่ให้แก่ผู้สูงอายุที่เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษานี้ ซึ่งถ้าหากไม่มีท่านเหล่านั้นแล้ว ผลงานชิ้นนี้คงไม่อาจสำเร็จลุล่วงไปได้ หวังว่าคุณูปการนี้คงจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและการปฏิบัติไม่มากนักน้อย

วรทิพย์ มีมาก

All the world's a stage
And all the men and women merely players.
They have their exits and their entrances,
And one man in his time plays many parts,
His acts being seven ages. At first the infant,
Mewling and Puking in the nurse's arms.
And then the whining schoolboy, with his satchel
And shining morning face, creeping like snail
Unwillingly to school. And then the lover,
Sighing like furnace, with a woeful ballad
Made to his mistress' eyebrow. Then a soldier,
Full of strange oaths, and bearded like the pard,
Jealous in honor, sudden and quick in quarrel,
Seeking the bubble reputation
Even in the cannon's mouth. And then the justice,
In fair round belly with good capon lin'd,
With eyes severe, and beard of formal cut,
Full of wise saws and modern instance;
And so he plays his part. The sixth age shifts
Into the lean and slipper'd pantaloon,
With spectacles on nose and pouch on side,
His youthful hose, well sav'd, a world too wide
For his shrunk shank; and his big manly voice,
Turning again toward childish treble, pipes

And whistles in his sound. Last scene of all,
That ends this strange eventful history,
Is second childishness and mere oblivion,
Sans teeth, sans eyes, sans taste, sans everything.

Shakespeare

PAYAP UNIVERSITY

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์ความพึงพอใจและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุเชิง
สังคมจิตวิทยา ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดเชียงใหม่

วรพิทย์ มีมาก

ผู้สูงอายุกำลังกลายเป็นปัญหาที่เร่ร่อนและเห็นได้ชัดเพิ่มขึ้นในประเทศไทย
ทั้งนี้เป็นเพราะการแยกการดำรงชีวิตออกจากครอบครัว อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการ
พัฒนาเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วที่เปิดโอกาสให้มีการจ้างงานอย่างมากมาย และเป็นที่มา
ของแหล่งรายได้หลักนอกเหนือจากที่เคยได้จากครอบครัว และเป็นเพราะการประสบผล
สำเร็จจากนโยบายการวางแผนครอบครัวของรัฐบาล รวมทั้งการเพิ่มอายุขัยโดยเฉลี่ยที่
เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสาธารณสุข จากการศึกษาที่ประชากรที่มี
อายุมากกว่า 60 ปีเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคม ได้ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมจิตวิทยาขึ้น
2 ประการ ได้แก่ ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่ตัวผู้สูงอายุนั้นเอง และปัญหาที่เกิดขึ้นแก่สังคมที่ผู้สูงอายุ
อาศัยอยู่ ปัญหาประการแรก เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ทั้งนี้เพราะการแก้ไขปัญหาคือผู้สูงอายุ
อายุจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของสังคมได้ ดังนั้น เพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาของผู้สูงอายุ การ
ศึกษาวิจัยจึงเป็นสิ่งที่ต้องกระทำ อนึ่งถึงแม้ว่า การศึกษาทางสังคมจิตวิทยาในหลายเรื่อง
จะมีความสำคัญ แต่ผู้วิจัยจะมุ่งศึกษาเฉพาะความพึงพอใจของผู้สูงอายุเป็นสำคัญ

ในทางทฤษฎี เราจะต้องไม่มองว่าผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดแก่นแท้เท่านั้น
หากแต่ต้องพิจารณาผู้สูงอายุในแง่ของทรัพยากรสังคมด้วย ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งที่จะ
ศึกษาความพึงพอใจของผู้สูงอายุและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อ
ที่จะตรวจสอบดูว่าเราจะทำอย่างไรเพื่อจะได้นำเอาข้อมูลที่ได้นำมาใช้ปรับปรุงความสุขของ
ตัวผู้สูงอายุ รวมทั้งช่วยให้สังคมที่ผู้สูงอายุอาศัยอยู่ดีขึ้น เพื่อทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความ
พึงพอใจของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้จำแนกมิติของความพึงพอใจออกเป็น 3
มิติด้วยกันคือ มิติภาพรวม มิติด้านจิตใจ มิติด้านวัตถุ รวมทั้งการประเมินผลตัวแปรอิสระที่
จะเข้ามามีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในมิติทั้งสามอีกด้วย

การศึกษาจะกระทำโดยการสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง กับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์จำนวน 30 คน และผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอต่าง ๆ 9 อำเภอ ๆ ละ 30 คน ผลลัพธ์จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มมีความพึงพอใจในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิเคราะห์โดยใช้ความแปรปรวนพบว่า ความแตกต่างเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้สูงอายุ เมื่อจำแนกตามพื้นที่ในชนบทและพื้นที่ในเมือง และเมื่อจำแนกตามผู้ที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์กับนอกสถานสงเคราะห์ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นเมื่อจำแนกตามทิศทางภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ ผลจากการทดสอบโดยใช้คุณสมบัติส่วนบุคคล (อายุและเพศ) ก็พบว่า ไม่มีอำนาจในการอธิบายความพึงพอใจของผู้สูงอายุ ส่วนการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้สูงอายุโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุนั้นพบว่า ปัจจัยสุขภาพและการพึ่งพามีอิทธิพลต่อทุกมิติของความพึงพอใจ ในขณะที่การมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านจะอธิบายความพึงพอใจด้านจิตใจได้เพิ่มขึ้นอีกจากปัจจัยสุขภาพและการพึ่งพา ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจด้านวัตถุนั้น นอกจากปัจจัยสุขภาพและการพึ่งพาแล้ว ปัจจัยที่อธิบายได้เพิ่มเติมอีกก็คือ ปัจจัยอุปทานและความคาดหวังของผู้สูงอายุ

การดำรงวัยสูงอายุที่ประสบผลสำเร็จก็คือ การมีชีวิตอยู่ทางด้านการบวกของบัญญัติชีวิต การรักษาคูशलภาพของพลังงานและความพึงพอใจในระดับสูง จะเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตที่อยู่อย่างสุขสงบ อยู่อย่างมีประโยชน์และอยู่อย่างยาวนาน ดังนั้นข้อสรุปที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยได้เสนอเป็นสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\frac{\text{พลังงาน}}{\text{การใช้พลังงาน}} \div \text{ความพึงพอใจในชีวิต} = \text{สุขภาพที่สมบูรณ์} \quad \text{การประสบความสำเร็จและการได้มาซึ่งสิ่งที่คาดหวัง}$$

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เสนอนโยบายสำหรับผู้สูงอายุเบื้องต้นทั้งระยะสั้นและระยะยาว โดยใช้คุณลักษณะทางสังคมจิตวิทยาของผู้สูงอายุเป็นตัวกำหนด.

AbstractAn Analysis of the Elderly's Psychosocial Satisfaction
and Its Influencing Factors : A Case Study of Chiang Mai
Province

Worapit Meemak

Aging is becoming an obvious and urgent problem in Thailand because of the separation of livelihood earnings from the family resulting from the rapid economic development creating tremendous employment opportunities and transferring the main sources of income outside the realm of family; because of an achievement of governmental family planning policy and the increase in life expectancy resulting from the progress of medical and health sciences. The rapidly increasing number of persons over sixty in our population has created a dual psychosocial problem : the problem of the elderly individual; and that of the society in which he lives. The first of these is of the immediate importance; solving the individual problem will go for toward solving that of society. To meet the aged's problems we need to apply the findings of research. Though there are many areas for which the psychosocial studies are important, my concern is particularly over the elder's life satisfaction.

Theoretically, we must not think of the older individual as one who has only liabilities; we must think of him as having assets as well. Hence, the research aims at studying the elderly's satisfaction and its influencing factors in order to scrutinize how these assets can be used to improve his own happiness and to contribute to the well being of the society in which he lives.

his best, The author have set up the following simple formula :

Energy + Satisfaction = Fitness, Achievement, Fulfillment
Diffusion

Tentative sets of both long-range and short-range policies for the aged are suggested through psychological aspects of aging.

PAYAP UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
ปัญหาที่ต้องการศึกษา	9
วัตถุประสงค์ของการศึกษา ✓	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	10
✓ขอบเขตของการศึกษา	10
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา	10
สมมติฐานในการวิจัย	10
บทที่ 2 ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา	12
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	29
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง ✓	29
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ✓	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล	36
การวิเคราะห์ข้อมูล ✓	36
บทที่ 4 ผลการวิจัย	40
แนวโน้มของความพึงพอใจ	41
การเปรียบเทียบความพึงพอใจ	41
การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจ	54
บทที่ 5 บทสรุป การตีความ และข้อเสนอแนะ	57
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	